

# ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

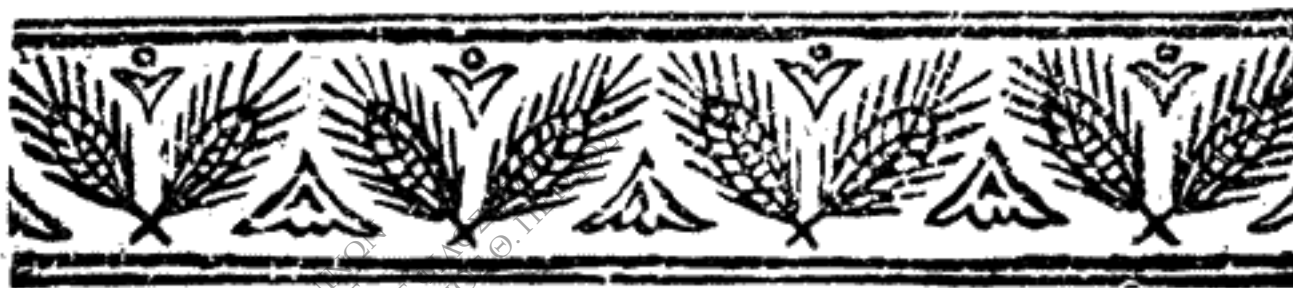
ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

1 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ—15 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

1927

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ<sup>Α</sup> ΕΚΔΟΤΑΙ  
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ", - ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ, 44  
ΑΘΗΝΑΙ





## Ο ΡΩΜΑΝΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

ΣΟΥΜΑΝ {ΜΠΕΡΛΙΟΖ} ΣΟΠΕΝ {ΛΙΣΤ} {ΒΑΓΝΕΡ

Γ'.

Ο Σοπέν κτὶ τὰ «Εἰκοσιτέσσερα Πρελούντια».

« Ἄγνος εἶν ἓνα δάκρυ ».

Αὐτὴ ἡ φράσις τοῦ Κβιατκόβσκη ζωγραφίζει τὸν Σοπέν καλλίτερα ἀπ' ὅλες τῆς εἰκόνες του, ποῦ χάραξε μὲ τόση στοργὴ ὁ Πολωνὸς ζωγράφος. Καλλίτερα ἀκόμη κ' ἀπ' τὴν περίφημη εἰκόνα τοῦ Ντελακρουά, ποῦ τὴν εἶχε χρόνια φυλαγμένη ὁ πιανίστας Μαρμοντέλ σ' ἓνα ξεχωριστὸ σαλονάκι, μακρυσμένο ἀπὸ κάθε θόρυβο, μέσα σ' ἓνα ὑποβλητικὸ ἡμίφως. Ἐκεῖ ὠδηγοῦτε μόνον τοὺς διαλεχτοὺς τῆς μουσικῆς θρησκείας, νὰ ἴδουν γιὰ λίγο τὴν εὐγενικὰ πονεμένη μορφή, ὅπως τὴν ἀπομόνωσε ὁ ζωγράφος στὴ δική της ψυχικὴ ἀτμόσφαιρα. Καὶ τοὺς εἶπε πάντα : « Ἐδῶ μέσα μιλοῦν σιγά! ». Τώρα, τὴν εἰκόνα αὐτὴ τὴν κληρονόμησε τὸ Μουσεῖο τοῦ Λούβρου. Μὰ μέσα στῆς μεγάλης σάλης τοῦ Ντελακρουά, ὁ Σοπέν δὲν εἶναι πλέον ὁ ἴδιος. Τὸ πολὺ φῶς τὸν σκοτώνει. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὴ μουσικὴ του. Ὁ λυρισμὸς του ζητεῖ τὴν ἀπομόνωσι. Ἡ λατρεία του ζητᾷ ἀπόμωρα μυστηριακὰ ἐκκλησάκια, μακρὰν ἀπὸ τῆς πομπώδεις λειτουργίαι τῶν καθεδρικῶν ναῶν. Γι' αὐτὸ ὁ Σοπέν ἀρνήθηκε τὴν ὀρχήστρα καὶ τὴ συμφωνικὴ τῆς ἀπεραντωσύνης. Κι' ἀγάπησε τὸ μικρὸ πλαίσιο τοῦ πιάνου. Γιὰ τὸ εὐγενικὸ ὄργανο μὲ τὰ λευκὰ καὶ τὰ μαῦρα πλήκτρα, ἀρνήθηκε ὅλες τῆς φωνῆς τῶν σειρήνων τῆς ὀρχήστρας, τῆς πολυφωνικῆς τρικυμίας τῆς, τῆς γοητείας τῶν αὐλῶν, καὶ τῶν πνευστῶν ὀργάνων τὸν φλογερὸν ὀρείχαλκο, ὅλη τὴν ὑπέρολημφρη συμφωνικὴ πανοπλία μὲ τὴν ὅποια καλλίτερα ἀπὸ κάθε ἄλλον θὰ μπορούσε νὰ ντύσῃ τῆς μουσικῆς ἐμπνεύσεις του, αὐτὸς, ὁ ἐφευρέτης τῶν νέων πολυφωνικῶν συνδυασμῶν.

Μὰ στὴ μεγαλοφυΐα τοῦ Σοπέν πρωτοστατεῖ ἡ εὐγένεια. Κλεισμένος ἀποκλειστικὰ στὸ μικρὸ κράτος τοῦ πιάνου, ὁ ρωμαντικὸς αὐτὸς ἥρωας τοῦ αἰσθήματος καὶ τῆς μουσικῆς συγκινήσεως, ὠριζε τὰ σύνορα τῆς τέχνης του σ' ἓνα διαλεχτὸ κύκλο εὐγενικῶν αἰσθαντικῶν καὶ πονεμένων ἀνθρώπων. Εἶνε ὁ μέγας λυρικὸς ποιητὴς τοῦ πιάνου. Ὁ Μπαῦρον τοῦ πιάνου. Κανένας ἀπὸ τοὺς μεγαλόνομους βιρτουόζους τῆς ἐποχῆς του δὲν ἐδόξασε τὸ πιάνο ὅσον ὁ Σοπέν, ὁ ὅποιος δὲν ὑπῆρξε ποτὲ του βιρτουόζος. Αὐτὸς, ὁ πονεμένος λυριστὴς, μὲ τὰ χλωμά, τὰ σκιώδη χέρια, ξόπνησε μέσα ἀπὸ τὸ πιάνο ὅλους τοὺς μικρόκοσμοι καὶ τοὺς μεγαλόκοσμοι τῆς Μουσικῆς. Ἄφραστα ὄραματα, καὶ θεῖες μελαγχολίες, καὶ μαγεμένοι παράδεισοι ποῦ κατοικοῦν μονήρεις θλιμμένες ψυχές, μᾶς φανερόνονται μὲ τὴν μουσικὴ του στὸ πιάνο. Ἐπάνω ἀπὸ τὰ λευκὰ κόκκαλα, ἓνα πλῆθος ἡμεροὶ πετοῦν καὶ πλέκουν τὰ θλιβερὰ δίχτυα μιᾶς πρωτόφαντης ἀρμονίας. Εἶνε τὸ ὑπέρολο παράπονο τῶν Nocturnes, ἡ πλειὰς τῶν ἐρωτόπαθων τραγουδιῶν, ποῦ σκορπίζει τῆς ὑπερούσια θλιμμένες ἀχτίδες τῆς σ' ὅλο τὸ Σοπενικὸ στερέωμα... Εἶναι ἡ ἀστέρην οὐσία τῆς μουσικῆς του, ὁ ὠραιότερος ἀστερισμὸς τῆς θλίψεως ποῦ λάμπει στὴ νύχτα τοῦ ψυχικοῦ του πόνου. Σ' αὐτὰ τὰ τραγούδια τοῦ πιάνου, ὁ Σοπέν ἀγκαλιάζει τὴ Λύπη μὲ τὴν τρυφερώτερη ἐγκατάλειψι ἑνὸς ἀνθρώπου πονεμένου, ὅπως στῆς «Polonaises» ἀγκαλιάζει τὴν πολεμόχαρην ὀρμὴ μὲ τὴν ἥρωϊκὴ θέλησι ἑνὸς Δυνατοῦ ποῦ φανερόνεται στοὺς δημιουργικὸς ρυθμοὺς του. Καὶ ἡ μεγάλη πατριωτικὴ φωτιὰ ὀργώνει τὸ πιάνο... Ἡ φλογερή

δόνησις όλων τῶν ἐπαναστατημένων ρυθμῶν συνταράζει τώρα τὸ ὄργανο, ἐπάνω στοῦ ὁποῖον πρὶν ἀπὸ λίγο περνοῦσε τὸ μυστικό βράδισμα τῆς Νύχτας μέσα στὴν τραγική γαλήνη μιᾶς ἀτμοσφαιρας πνευμένης σὲ κρυφοὺς στεναγμούς. Ἐπικὲς ἀστραπές, καὶ λυρικές φλόγες, καὶ κραυνοὶ ὀργῆς, ποῦ πραγματοποιοῦν ἐπάνω στοῦ πιάνο τὴν παντοδύναμη ἡρωϊκὴ ἐξέγερσις ἑνὸς λαοῦ ἐναντίον τοῦ Τυράννου. Ἰσποποιίαι τοῦ Σομπιέσκη ποῦ ἔγραψε ὁ Πολωνικὸς λαὸς μὲ τὸ αἷμα τοῦ, καὶ ἡρώϊσμοι τοῦ Κοσιουσκο ποῦ φθάνουν εἰς ἀνιστόρητα μαρτύρια, καὶ τοῦ Μίμεβιτς οἱ φτερωμένοι θούριοι ρυθμοί, πῶς γιγαντῶνετε μέσα στὴν ψυχὴ τοῦ Σοπὲν τὸν περήφανο ἀνδρισμὸ του, πῶς σὰς αἰχμαλωτίζει μέσα στοῦ μουσικὸ πεντάγραμμο, πῶς σὰς ἐμπιστεύεται στοῦ πιάνο! Ἔτσι, τὸ πιάνο τοῦ Σοπὲν, ἡ μυστικὴ κιβωτὸς τῆς ψυχῆς του, γίνεται τώρα ὁ διαγυελεύς τῆς πολυτιμότερης ἐθνικῆς παρακαταθήκης του, καὶ ἐπὶ ἑκάτὸ χρόνια κηρύττει στὸν κόσμον ὅλο τὸ μεγαλεῖο τῆς Πολωνίας, ὡς τὴ στιγμὴ ποῦ ἦλθε τοῦ χρόνου τὸ πλήρωμα, καὶ τῶν ἡρωϊκῶν ρυθμῶν τὸ σάλπισμα ἀνάστησε ἀπὸ τὸν τάφο τὴ δοξασμένη Πατρίδα.

Καὶ τί δὲν πραγματοποιοῦν ἀκόμη μὲ τὸ πιάνο, ὁ μέγας αὐτὸς ὁ ρωμαντικὸς! Τὰ θαυματουργὰ κόκκαλα μᾶς διηγοῦνται ὅλα τὰ θέλητρα τῆς Πολωνικῆς γῆς, τῆς μυστικῆς φωνῆς τῆς φύσεως καὶ τῆς ζωῆς, τῶν δασῶν τοὺς ψιθύρους, τῶν πουλιῶν τὰ κελαδῆμάτα, τοὺς τρόμους τῶν καταιγίδων, στῆς εἰδυλλιακῆς, τῆς λυρικῆς τῆς δραματικῆς Ballad 's σελίδες μοναδικῆς στοῦ εἶδος τους στὴν παγκόσμια μουσικὴ φιλολογία. Ἐπάνω στοῦ πιάνο διαγράφονται ὅλες ἡ εὐγενικῆς καὶ ὄνειρεμένες γραμμῆς καὶ κινήσεις τῶν Valses καὶ τῶν Mazurkas, μὲ τὴν ὑπέροχη αἰσθητικὴ εὐρυθμία, καὶ τὴν αἰθερία κομφοπρέπεια τῶν Πολωνικῶν χορῶν, ποῦ ἀνάφτει ἐξαφνα μέσα στῆς λεπτότερες δαντελλωτὲς ἀρμονίες τους, ἡ βίαια φλόγα τοῦ πάθους. Τὸ ἴδιο πιάνο μᾶς ἐξιστορεῖ τὴν αἰώνια ἐποποιία τοῦ θανάτου στὴν ἀπαράμιλλη Σονάτα του, ἐρμηνεύει τὸ φορικτὸ προμήνυμα, ἐξαγγέλλει τὸ κραυνοῦμα τοῦ ἐρχομοῦ, τὸ πένθημο μεγαλεῖο τῆς ἐπικήδειας πομπῆς, θρηνεῖ τὸν ἀπέραντο θρῆνο ποῦ καταλήγει, ὕστερα ἀπὸ τὴν ὑπέρικλη λάμψι μιᾶς διάχυτης φεγγοβολῆς, στοῦ τελει-

ωτικό μυστήριο ποῦ μουρμουρίζουν ἀξειδιάλυτα καὶ σκοτεινὰ τὰ κυπαρίσσια τῶν τάφων.

Ἐπάνω στοῦ πιάνο τοῦ Σοπὲν θρηνεῖ, τραγουδεῖ, ὄνειρεῦεται, πάσχει, κηρύττει, ἓνας ἄνθρωπος, ἓνας πατριώτης. Ποτὲ ὄλη ἢ ἀνθρωπότης. Ἐνας ἄνθρωπος—σύμβολο. Ἡ τέχνη του, εἶνε ἡ τραγωδία τῆς ζωῆς του. Ἐξω ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ του, τίποτε. Μέσα στοῦ ἐγὼ του, τὸ πᾶν. Ἀλλὰ ποῖον ἐγὼ! Ἐνα κράτος μουσικῆς ὑπερευαισθησίας. Ἐνα κράτος εὐγενείας ψυχικῆς. Ἡ μουσικὴ του εἶνε ἡ ἀποθέωσις τῆς ἀνθρώπινης ὀδύνης. Ποιὸς δὲν ξεχνᾷ ὅταν τὴν ἀκούει, αὐτὴ τὴ δακρυστάλαχτη μουσικὴ, τὸ περιφνημο δόγμα τοῦ Ἀριστοτέλους ὅτι «ὁ περιχαρῆς μόνον ψάλλει;» Ὁ πονεμένος ψάλλτης τῆς Πολωνίας ἦλθε νὰ διαψεύσῃ τὸν μέγας τεχνοκρίτη τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιότητος, ἦλθε μετὰ τόσους αἰῶνας νὰ πραγματοποιήσῃ αὐτὸς σὲ τόνους, τοὺς ὠραίους στίχους ἑνὸς ἄλλου παιδιοῦ τοῦ Ρωμαντικοῦ Αἰῶνος:

«Rien ne rend si grand qu' une grande douleur.

Les chants desespérés sont les chants les plus beaux

Et j'en sais d' immortels qui sont de purs sanglots.»

\* \*

Ὁ Σοπὲν δὲν εἶνε ἡ μουσικὴ μεγαλοφυΐα ὅπως τὴν καθορίζει ὁ Ἀριστοτέλης. Ἡ μουσικὴ του δὲν εἶνε σκέψις, εἶνε αἰσθημα. Δὲν εἶνε «ὑπεράνω ἡμῶν», εἶνε «ἐντὸς ἡμῶν.» Δὲν εἶνε ὁ ἀετὸς ποῦ κατακτᾷ τοὺς ἀπέραντους κόσμους τοῦ πνεύματος μὲ τὰ παντοδύναμα φτερά του. Εἶνε τὸ πληγωμένο ἀηδόνι ποῦ σκορπᾷ τὴν ὥρα τοῦ λυκόφωτος τὸ δακρυστάλαχτο παράπονό του. Τὸ ἀηδόνι εἶνε θανάσιμα πληγωμένο. Μὰ ὁ νοσταλγικὸς του θρῆνος πρὸς τὴ ζωὴ δὲν εἶνε ἓνας μαῦρος θρῆνος. Δὲν εἶνε ἡ ὀλοκληρωτικὴ ἀπελπισία τοῦ Σούμαν, ποῦ θρηνεῖ τὴν ἀξημέρωτη νύχτα τοῦ πόνου ἐπάνω στοῦ Σύμπαντος τὰ ἐρείπια. Ἀποκρυσταλλωμένη ἔτσι σὲ θεῖους διάχυτους τόνους, ἡ λύπη τοῦ Σοπὲν ἔχει μιὰ διαύγεια φωτεινὴ, ἔχει τὴ διαφάνεια τῶν μενεξεδένιων πέπλων ποῦ σκεπάζουν τῆς κορυφῆς τῶν βουνῶν τὴν ὥρα τοῦ λυκόφωτος, πρὶν ἐπέλθῃ τελείως ἡ νύχτα.

Μάταια θ' ἀναζητήσωμε τὸ μυστικό

τῆς τέχνης του τῆς ἀσύλληπτης, τῆς φευγαλέας, ποῦ διαφεύγει κάθε ἀνατομικὴ μουσικὴ ἀνάλυσι, ὅπως διαφεύγουν ἡ κομματιστές, ἡ ὑγρὲς καμπύλες τῆς φόρμας του τὸν φωτογραφικὸ φακὸ τῆς κριτικῆς ἐρεῦνης. Ὁ Σοπὲν εἶνε ὁ μοναδικὸς ρομαντικὸς τοῦ πιάνου. Ποιὸς θὰ τὸν φθάσῃ ποτέ. Ὅλοι οἱ μουσικοὶ λυρικοὶ ποῦ τὸν ἀκολούθησαν—ρωμαντικοὶ «καμουφλέ» μέσα στοὺς περίτεχνους δαιδάλους μιᾶς μάταιας ἐπιστημοσύνης—μᾶς φαίνονται κοντὰ του τεχνητοὶ καὶ ἄδαιοι. Τὴν ὥρα ποῦ ἐκεῖνος ἀνοίγεται χωρὶς πηδάλιο στὸ πέλαγος τὸ σελήνωφωτο τοῦ αἰσθήματος, ἓνα ἀόρατο, ἓνα σκιώδες χέρι τὸν ὀδηγεῖ πάντα στὴν ἀφθαστὴ χάρι τοῦ Ὀνειροῦ. Ἡ μουσικὴ του εἶνε μιὰ πονεμένη χίμαιρα, ποῦ συσπᾶ διαρκῶς τὰ χέρια της σ' ἀρμονικὰ συμπλέγματα, ἀφθαστα σὲ κάλλος. Κανεὶς μουσικὸς δὲν μᾶς φανέρωσε μὲ τόση ἀγωνία τὰ αἰώνια λόγια τῆς Σφιγγός, τὸ μυστήριον τῆς Σιωπῆς, τὸ ψυχικὸ μυστήριον τοῦ πόνου στῆς μυριόφωνῆς του ἐκδηλώσει. Εἶνε ὁ πλουσιώτερος μελωδιστὴς ποῦ ξέρει νὰ δονῇ βαθειὰ ὅλες τῆς χορδῆς τῆς λύρας τοῦ μουσικοῦ αἰσθήματος καὶ τοῦ πάθους. Μὰ γύρω ἀπὸ κάθε μελωδία του, ὕφαινει πάντα τοὺς ἰριδόχρωμους πέπλους μιᾶς ἀρμονίας πολὺπλοκῆς καὶ σοφῆς, ἴσως γιὰ νὰ τὴν ἀπομονώσῃ στὴ δική της σφαῖρα. Ἐτσι ἡ μελωδία τοῦ Σοπὲν, ἰδιεὲς μορφῆς τοῦ Ὀσσιάνου ὄνειρώδεις, ἀκαθόριστες, χάνονται μέσα στὰ ρόδινα σύννεφα ἀτέλειωτων ἐναρμόνιων χρωματισμῶν... Ρόδινα πάντα κι' ἀχιτιδόχαρα ξετυλίγονται τὰ μουσικὰ αὐτὰ τοπία τῆς ψυχῆς του, τὰ πρωτόφαντα στὴ Μουσικὴ, ποῦ τὰ διάλεξε ἡ Λύπη γιὰ νὰ στήσῃ τὸ θρόνον τῆς στὸν κόσμον.

Gloria ad Dolorem!

\* \*

Μέσα στὰ «*Εἰκοσιτέσσερα Πρελούνια*» ποῦ ἔγραψε στὸ ρομαντικώτερον σταθμὸ τῆς ζωῆς του—σ' ἓνα ταξεῖδι του μὲ τὴ Γεωργία Σάνδη στὴ Μαγιόρκα, τὸ ἱστορικὸ ἔκτοτε νησί τῆς Μεσογείου—ζωγραφίζεται ὁ ἄνθρωπος Σοπὲν περισσότερο παρὰ σὲ κάθε ἄλλο του ἔργο.

Τὰ «Πρελούνια» αὐτὰ εἶναι μικρὰ μουσικὰ ποιήματα, ἐμπνεύσεις τῆς στιγμῆς ποῦ ἀνάφτουν καὶ σβύνουν σὰν φτερωτὰ μουσικὰ ἐφήμερα, ἐνδόμυχες ἐκμυστηρεῦσεις

τῆς ψυχῆς του, ἢ ἀκόμη ἐπεισόδια κι' ἐντυπώσεις τῆς ζωῆς του γραμμένα σὲ μουσικὴ. Τὸ μυστικὸ τους τὸ γνώρισε μόνον ὁ Λίστ, σὲ μιὰ ἀπὸ τῆς σπάνιες στιγμῆς φιλικῆς ἐγκαταλείψεως καὶ διαγύσεως ποῦ χάριζε ὁ Σοπὲν στὸ μεγάλο του φίλο. Καὶ ὁ Λίστ τὸ μυστικὸ αὐτὸ τὸ ἐμπιστεύθηκε σὲ λίγους ἀγαπημένους μαθητὰς του, στῶν ὁποίων τὰ μουσικὰ τετράδια σώζονται ὡς σήμερα γραμμένοι μὲ τὸ χέρι του οἱ τίτλοι τῶν μουσικῶν ποιημάτων τοῦ Σοπὲν.

Ἡ Σάνδη, ἡ μοιραία αὐτὴ γυναῖκα τῆς ζωῆς του, τὸν πέρνει μαζύ της στὴ Μαγιόρκα γιὰ νὰ τὸν νοσηλεύσῃ στὸ γλυκὸ κλίμα τῆς Μεσογείου. Στὸ μαγεμένο αὐτὸ νησί ὁ Σοπὲν δοκιμάζει τῆς σκληρότερες μεταπτώσεις ἀπὸ τὴν χαρὰ καὶ τὴν ἐλπίδα στὴν ἀποκαρδίωσι καὶ τὴν ἐγκατάλειψι. Ζοῦν σ' ἓνα κελλί τοῦ ἐρειπωμένου Μοναστηριοῦ τῆς Βαλντεμόζα, ποῦ εἶνε ἔρμαιον ὄλων τῶν καιρικῶν μεταβολῶν. Ἐτσι, γύρω στὸ Σοπὲν, τὸ μαγεμένο τοπίο ξανοίγει τὴ μιὰ μέρα λαμπρὸ καὶ χαρωπὸ τὸ πανόραμα τῶν πευκόφυτων βουνῶν καὶ τῆς θαλάσσης, τὴν ἄλλη τοῦ παρουσιάζει τὴ σκυθρωπότερη σκηνογραφία μὲ τὴ χειμωνιάτικη ὄψι τῆς βροχῆς καὶ τοῦ βορῆα. Περνεῖ μέρες τραγικῆς, καὶ μέρες ἡλιόλουστες. Καὶ ὅλες ἡ στιγμῆς ποῦ ζῆ ἀντιφεγγίζονται στὴ μουσικὴ του.

«*Ἐδῶ ἔγραψε τῆς ὠραιότερες σελίδες τῆς μουσικῆς του, τὰ «Πρελούνια», μᾶς διηγεῖται ἡ Σάνδη στὴν «Ἱστορία τῆς ζωῆς μου». Ὅλα εἶναι ἀριστουργήματα. Πολλὰ ἀπ' αὐτὰ φέρνουν στὸ νοῦ δράματα καὶ θρύλους τῶν Ἰσπανῶν καλογηρῶν, ποῦ ἡ σκιὲς των πλανῶνται ἀκόμη στὸ Μοναστήρι μας. Ἀλλὰ εἶναι τραφερὰ καὶ μελαγχολικά. Ἐγραψε στῆς ὄρες τοῦ ἡλίου καὶ τῆς ὑγείας, διὰ νὰ ἴδῃς τὰ παιδάκια νὰ γελοῦν, κάτω ἀπ' τὰ παράθυρά μας, τοὺς μακρυσμένους ἠχούς τῆς κιθάρας, τὰ τραγούδια τῶν πουλιῶν μέσα στὰ ὑγρά φυλλώματα, στὴν ὄψι τῶν χλωμῶν ρόδων ποῦ ἀνθίζαν μέσα στὸ χιόνι. Ἀλλὰ πάλι σκορποῦν μιὰ σκοτεινὴ θλίψι καὶ ξεσχίζουν τὴν καρδιά».*

Ἡ ρομαντικὴ εἰκὼν τῶν μουσικῶν αὐτῶν κομματιῶν εἶναι φλογερὰ καὶ ἐντονα ὑποβλητικῆς, καὶ βρίσκουν τὴν ποιητικώτερη ἀπόδοσι στὴν ἐρμηνεία τοῦ πιάνου.



ποῦ πέρνει στὸ καθένα ἀπὸ τὰ Πρελούντια καὶ μιὰ ἰδιαίτερη ὑπόστασι καὶ ὑφή.

Τὸ πρῶτο κομμάτι εἶνε «**Συνένωσις δυὸ ἀγαπημένων**». Ἕνα σφιχταγκάλιασμα τῶν δυὸ μελωδικῶν θεμάτων, ἀδιάσπαστο σὲ συνοχὴ ἀπ' τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος. Μόνο μιὰ φράσις—μιὰ σελίδα, ποῦ κορυφώνεται σὲ παντοδύναμο φορτίσιμο καὶ σβύνει σὲ ἀπαλόγραμμα θωπεΐα.

Τὸ δεύτερο εἶνε «**Προαίσθημα θανάτου**». Βουβά, πνιγμένα ἀκκόρντα στὰ μπάσα, σὰ νὰ λιχνίζουν τὴν ἀκοίμητη ἀγωνία ἐνὸς ἐρωτηματικοῦ ποῦ διατυπώνει τοῦ δεξιοῦ χεριοῦ ἢ μελωδία, καὶ ποῦ μένει μετέωρο, χωρὶς ἀπάντησι.

Τὸ τρίτο, γραμμένο στὴν ἀναπόλησι ἐνὸς γνωστότατου τραγουδιοῦ τοῦ Χάινε.

«Du bist wie e'ne Blume  
So hold, so schön, so rein...»  
«Εἶσαι σὰν τὸ λουλουῖδι  
ἀγνή, ὠραία καὶ γλυκεῖά...»

Ἐπάνω στῆς κυματιστὲς ἀρμονίες τῆς ἀπαλώτατες καὶ διαφανεῖς σὰν κελάρυσμα ρυακιοῦ, περνᾷ ἡ ὄνειρεμένη ὕπτασι τῆς ἀγνῆς κόρης στοὺς ἐλιγμούς μιᾶς μελωδίας ποῦ ἀνθίζει στὸ πιάνο, μέσα σὲ φῶς.

Τὸ τέταρτο Πρελούντιο εἶνε τὸ στιγμιότυπο μιᾶς λιποθυμίας τοῦ μουσικοῦ. Ἕνα ὑπέρτατο πονεμένο τραγοῦδι, σὰν τὸ «κύκνειο ἄσμα» τῆς ψυχῆς ποῦ φεύγει ἀπὸ τὸ σῶμα.

«**Τραγοῦδια στῆς φωληῆς**». Αὐτὸς εἶνε ὁ τίτλος τοῦ πέμπτου Πρελούντιου. Μιᾶς ἀνοιξιᾶτικης πρωΐας ἄκουσμα, τοῦ τὸ ἐρμηνεύουν καλλίτερα ἀπὸ κάθε ἄλλο, τοῦ Σολωμοῦ οἱ ἀθάνατοι στίχοι:

«Μέσ' στὴ σκιά ποῦ φούντωσε καὶ κλεῖ  
δροσιᾶς καὶ μύσχους

Ἄνακουστος κελαδισμὸς καὶ λιγοθυμισμένος».

**6.—Ἡ καμπάνα τοῦ θανάτου.** Τὸ ἀριστερὸ χέρι τονίζει ἕνα σπαρακτικὸ θρῆνο, ἐνῶ στὸ δεξιὸ ἀντηχοῦν ἐπίμονα, μονότονα καὶ θλιβερά οἱ χτύποι τῆς νεκρικῆς καμπάνας ποῦ δονοῦν τὸν ἀσυγκίνητο αἰθέρα καὶ σβύνουν σ' ἕνα κλάμα...

**7.—Μιὰ ὄπτασις—Πολωνίδα χορευτρία.** Μελωδία ἀπλή, εὐγενικιά, μὲ ὄνειρεμένες φόρμες ποῦ διαγράφονται αἰθέρια σὰν γλαφυρὲς κινήσεις χεριῶν γεμάτες νοσταλγία, ποῦ ζητοῦν νὰ συλλάβουν τὸ Ἄσύλληπτο.

**8.—Ἀπελπισμένη ἀναζήτησι.**— Τὸ κομμάτι αὐτὸ εἶνε ἡ τελευταία λέξις τῆς ἐρωτικῆς ἀπογνώσεως καὶ τῆς ὀδύνης. Ὁ Σοπὲν φαντάζεται πῶς ἡ ἀγαπημένη του τὸν ἐγκαταλείπει μόνο, ἀπέλιπδα, ἄρρωστο, στὸ ἔρημο νησί τῆς Μαγιόρκας. Τρέχει στὰ λαγκάδια καὶ στὰ βουνὰ καὶ φωνάζει τὸ νομά της. Τὴν ἐξορκίζει νὰ γυρίσῃ πίσω. Τρεῖς σελίδες ἀδιάκοπης λαχτάρας, ἀσθματικοῦ ἰλίγγου. Κάθε «τριόλα» τοῦ ἀριστεροῦ χεριοῦ εἶνε ὁ ἀντίχτυπος τοῦ ρυθμοῦ τῆς ἀγωνίας του, ποῦ τὴν διαλαλεῖ ἐπίμονα τὸ δεξιὸ χέρι σὲ σπαρακτικὲς κραυγὲς ἐπικλήσεως... Μὰ μόνο ἡ ἀνάληπτη ἠχώ τῶν δρυμῶν ἀπαντᾷ στὸ τέλος.

**9. «Ἡ μουσικὴ ἔμπνευσις ποῦ χάνεται»** Ἐδῶ ὁ Μουσικὸς παθαίνει μιὰ κεραυνοβόλο παράκρουσι τῆς ἀρρωστημένης του φαντασίας. Νομίζει πῶς χάνει κάθε ἔμπνευσι, κάθε ἰδέα, καὶ μάταια χτυπᾷ μὲ τὸ σφυρὶ τὸ φλογισμένο του μέτωπο... Μόνο τὸ αἷμα τρέχει... Τ' ἀκκόρντα ἀντηχοῦν ἀμείλικτα σὰν χτυπήματα τῆς Μοίρας σ' ἕνα βράχο στεῖρο καὶ ἄγονο, ποῦ δὲν ἔχει τίποτε νὰ δώσῃ, οὔτε μιὰ ἰδέα... Εἶνε τὸ τελειωτικὸ ναυάγιο τοῦ Νοῦ καὶ τῆς φαντασίας τοῦ Μουσικοῦ.

**10. «Πεταλουδίτσα στὴ φλόγα.»** Ἐξω ἀπὸ τὸ φωτισμένο παράθυρο, στῆς νύχτας τὸν πρῶτον αἰθέρα, μιὰ πεταλοῦδα πετᾷ μὲ μύριους ἀπαλώτατους ἐλιγμούς. Ἡ φλόγα τοῦ λύχνου τὴν τραβᾷ ἀκάθεκτα. Μιά, δυό, τρεῖς.; Μεθυσμένη ἀπ' τὸ φῶς ποῦ λαχταρᾷ, ὄρμᾷ, χτυπᾷ στὸ γυαλί, καὶ πέφτει συντριμμένη.

**11. «Libellule.»** Εἶνε ὁ ἕμερος τοῦ πόθου, ποῦ πετᾷ μὲ τὰ ἱριδόχρωμα φτερά του, ποῦ παιζολάμπει μέσα τους τὸ φῶς τῆς ἐλπίδος. Ζεφύρου ἀναφτέριασμα, ἀπαλώτατες θωπεῖες ὄνειρου.

**12. «Μονομαχία.»** Μιὰ δραματικὴ περιπέτεια σὲ δυὸ σελίδες. Τὰ σπαθιά διασταυρόνονται κάθε στιγμὴ στὴν τεχνικώτατη ἀνταπόκρισι τῶν δυὸ χεριῶν, ἀδιάκοπο πρεστίσιμο καὶ crescendo ἀπ' τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος. Χτυπήματα καὶ μίσους ἀστραπές, ὡς τὴν τελειωτικὴ σπαθιά ποῦ θὰ ρίξῃ κάτω τὸν ἀντίπαλο, σκοτωμένο.

**13. «Χαμός.»** Φαντάζεται πῶς χάνει τελειωτικά, γιὰ πάντα, τὴν ἀγαπημένη του. Ὁ θρῆνος εἶνε γεμάτος ἐγκαρτέρησι μέσα στὴ βαθύτατη ὀδύνη τῆς ψυχῆς. Ἐ-

ξαφνα μιὰ ροδόχρυση ἀχτίδα φωτίζει τὴν ἀναφτερωμένη μελωδία. Εἶνε ἡ θύμηση τῶν περασμένων ποῦ ξεγελᾷ τὸν ἀπελπιμένο ἐραστή, καὶ σβύνει σὰν πέρασμα ὀνείρου.

**14. «Ὁ Φόβος.»** Κι' αὐτὴ μιὰ σελίδα παρακρούσεως ἀπὸ τῆς ὑποβλητικώτερες τοῦ Σοπέν. Τὰ δυὸ χέρια μεταδίδουν γωρὶς διακοπὴ σὲ τριόλες ἢ l' unisson τῆς φρικιαστικῆς ὑποβολῆς ἑνὸς φόβου, ποῦ τυραννεῖ ἀκαθάριστα κι' ἐπίμονα τὸν Μουσικὸ σὰν ἐμμονὴ ἰδέα, σὰν ἐχθρὸς ἀόρατος, ποῦ τὸν παραμονεύει κρυμμένος.

**15. «Ἡ Σταγόνες τῆς βροχῆς.»** Μιὰ μέρα βροχερὴ κι' ἀπαίσια, ποῦ μένει κλεισμένος καταναγκαστικὰ μέσα στὸ κελλί τῶν, στὸ Μοναστήρι τῆς Βαλντεμόζα, ὁ Σοπέν ἀκούει ἀδιάκοπα τῆς σταγόνες τῆς βροχῆς νὰ πέφτουν στὸ παράθυρό του, ἐκνευριστικὰ καὶ μονότονα, ἀπὸ ἕνα σωλήνα. Γράφει τὸ 15ον αὐτὸ πρελούδιο, ποῦ εἶνε μιὰ γλυκύτατη νοσταλγικὴ μελωδία μὲ τὴν συνεχῆ ὑπόκρουσι τῶν σταγόνων τῆς βροχῆς, καὶ τὴ μακρυνὴ βροντὴ τῆς καταιγίδος ποῦ ἀκούεται σ' ἕνα τεχνικώτατο πέρασμα. Στὸ τέλος ἡ μελωδία ξεφυχᾷ, μὰ ἡ σταγόνες τῆς βροχῆς, σὰν χονδρὰ δάκρυα, ἀκόμα στάζουν.

**16. «Ἡ Κόλασις.»** Τὸ κομμάτι αὐτὸ εἶνε ἕνα παντοδύναμο πυροτέχνημα φανταστικῆς ὑποβολῆς καὶ τέχνης. Ἐξὴ φλογερὲς συγχορδίες ἀνοίγουν τὴ φρικτὴ σκηνογραφία, καὶ μᾶς παρασύρουν ἀκάθεκτα στὴν κολασμένη δίνη. . . Φωτιῆς καὶ φλόγες δυναμιμοῦ ποῦ ἐντείνεται διαρκῶς ὡς τὸ τέλος. Μάταια ἡ τρομαγμένες ψυχές τρέχουν τρελλὰ κωμηγμένες, ζητῶντας διέξοδο. Φωτιῆς καὶ φλόγες κλείνουν ἀπὸ παντοῦ τὸν κολασμένο κύκλο.

**17. «Παρίσι.»** Μιὰ νοσταλγικὴ ἀνάμνησις τοῦ Παρισιοῦ. Μεσάνυχτα. Ὁ Μουσικὸς ἀγρυπνεῖ, θλιβερὴ ἀπομονωμένη ψυχὴ. . . Ἡ Μοῦσα τοῦ Ποιητοῦ τῶν «Νυχτῶν» ἐπιφοιτᾷ κοντὰ του καὶ τὸν φιλεῖ στὸ μέτωπο. Τὰ χέρια του ζητοῦν στὸ πιάνο μιὰ θεῖα ἐρωτικὴ μελωδία. Εἶνε ὁ αἶνος τῆς ἰδεολιστικώτερης ἀγάπης, ποῦ ἀνεβαίνει σὰν προπευχὴ στὸν οὐρανό. Ἀπὸ μακριὰ ἀκούονται ἡ καμπάνες τῆς Παναγίας τῶν Παρισίων ποῦ χτυποῦν μεσάνυχτα.

**18 «Ἀπελπισία.»** Μιὰ ἀπότομη ἔκρηξις ἀπελπισίας μὲ σπαραχτικὲς κραυγές, μὲ λυγμοὺς συγκεκομμένους. Δὲν εἶνε πλέον ἐδῶ ὁ Σοπέν, ὁ πονεμένος λυριστὴς ποῦ ἀνύψωσε τὴ θλίψι του στὴν περσιωπὴ μιᾶς θρησκείας. Εἶνε ἕνας ἄνθρωπος ποῦ πονεῖ, χτυπιέται, διαμαρτύρεται, καταριέται, βλασφημεῖ. . .

**«Ἐνδόμυχη Ἐδύχλια.»** Τρεῖς σελίδες γεμάτες φῶς. Ἡ ψυχὴ του ἀναφτερωμένη πετᾷ μέσα στὸ φῶς τὸ ἱριδόχρωμο, τὸ γοητευτικὸ μιᾶς ἀνιστόρητης εὐτυχίας. Σὰν φτερά ἀνοίγονται τὰ δυὸ χέρια στὸ πιάνο νὰ συλλάβουν στὸ πέταγμα τους τὴν ἀπαλόγραμμη, τὴν αἰθέρια, τὴ χιμαιρικὴ μελωδία, ποῦ πλανᾷται ἀσύλληπτη καὶ χάνεται καὶ σβύνει σὰν ὀνείρου ἀχνός.

**20 «Ἐπικηδεῖο μάρς.»** Ἡ μακρὴ ἀποκαρδίωσις τοῦ πατριωτικοῦ θρήνου πλακόνει ἐξαφν καὶ κι' ἀπότομα τὴν ψυχὴ τοῦ Μουσικοῦ. Ἡ Πολωνία πέθανε! Ἡ Πολωνία δὲ θ' ἀναστηθῆ πιά ποτέ!

**21. «Κυριακὴ.»** Μιὰ λιτανεῖα φωτερὴ ροδόχρυση μορφῶν ποῦ πορεύονται στὴν Ἐκκλησίᾳ, μὲ τὸ ρυθμικὸ παναρμόνιο βᾶδισμα ἑνὸς ὑποβλητικοῦ choir.

**22. «Θυμός.»** Μιὰ ἐπανάστασις ὀρμητικὴ, ἀπὸ ὀκτάβες ξεσπᾶνει καὶ συνταράζει γιὰ μιὰ στιγμὴ ὅλο τὸ πιάνο. Βροντὲς καὶ κεραυνοὶ ὀργῆς ποῦ πέφτουν ὀρμητικὰ κι' ἀμελικτα.

**23. «Βαρκοῦλα στὸ γυαλό.»** Ὀνειρο θαλασσινῆς μαγείας. Κυματάκια ποῦ παίζουν γύρω στὴ βαρκοῦλα τὴν ἀμέριμνη, τὴ βαρκοῦλα τῆς χαρᾶς, ποῦ φέρνει βόλτες σπὴν ἡμερῆ, τὴ γαλανή, τὴν ἀπαλώτατη ἔκτασι τῆς γελαστῆς θαλάσσης.

**24. «Θύελλα.»** Ὁ δαίμων ξυπνᾷ. . . Βροχᾷται σὰν λεοντάρι στὰ μακασμένα μπάσα τοῦ ἀριστεροῦ χεριοῦ. Ἡ μανία τῶν στο χεῖων ἐξαπολύεται σ' ὅλο τὸ πιάνο. Σύγχρονα μὲ τὴ θύελλα ποῦ μαίνεται γύρω του, ἡ πατριωτικὴ θύελλα ξυπνᾷ μέσα στὴν ψυχὴ τοῦ Μουσικοῦ καὶ τὸν συνταράζει ὀλόκληρο. Καὶ τὸ γιγάντιο ξέσπασμα τῆς ὀργῆς του κεραυνώνει μαζὴ μὲ τοὺς κεραυνοὺς τοῦ οὐρανοῦ.

ΣΟΦΙΑ Κ. ΣΤΑΝΟΥΔΗ

